

Για το ελευθεριακό σχολείο Paideia

Το ελευθεριακό σχολείο Paideia ιδρύθηκε το 1978 στην επαρχιακή πόλη Μέριδα της Ισπανίας και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Μετά από επισκέψεις συντρόφων και συντροφισσών στο σχολείο, προέκυψαν εκδηλώσεις και ενημερωτικό έντυπο υλικό. Ακολουθούν αποσπάσματα από τα βιβλία της συλλογικότητας Paideia «Paideia: 25 anos de educacion libertaria και Paideia: Escuela Libre» («Paideia: 25 χρόνια ελευθεριακής εκπαίδευσης και Paideia: Ελεύθερο Σχολείο») τα οποία βρίσκονται στο έντυπο που αναγράφεται στο τέλος τους κειμένου.

«Η φιλοσοφία που διέπει το Ελεύθερο Σχολείο «Παιδεία» είναι μια αναρχική φιλοσοφία που υπερασπίζεται πρώτα απ' όλα μια ηθική της αναρχίας. Σκοπό έχει τη δημιουργία ενός τύπου ανθρώπου, που μέσα από την καθημερινότητα μαθαίνει να ζει, ζώντας σε ανθρώπινες σχέσεις διαμετρικά αντίθετες από τις καθιερωμένες. Από αυτές που έχει επιβάλλει ένα σύστημα εξουσιαστικό στη δομή του, φιλελεύθερο στην οικονομία του και πολύ περιορισμένο δημοκρατικά σε ό,τι αφορά το σεβασμό των ατομικών ελευθεριών.

Το Ελεύθερο Σχολείο υπερασπίζεται τον αναρχισμό σαν μια ουτοπία, θεωρώντας τον σαν μια ανθρώπινη διαδικασία εξέλιξης, δημιουργίας, αλλαγής, αναζήτησης και πολιτισμού με στόχο να παράξει ένα τρόπο σκέψης που επαναστατικοποιεί τις διαπροσωπικές σχέσεις και τις σχέσεις μεταξύ ομάδων, μέσα από μια διαδικασία εσωτερικής επανάστασης, για να μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε μια άλλη επανάσταση εξωτερική, που θα προκαλέσει μια σημαντική μεταβολή στις υπάρχουσες δομές, στις σχέσεις και στους τρόπους επικοινωνίας.

Αυτή η προσωπικότητα που το Ελεύθερο Σχολείο προσπαθεί να διαμορφώσει βασίζεται στην ίδια την ηθική της Αναρχίας που μεταβάλλει τον υπάρχοντα τρόπο ζωής εγκαθιστώντας σχέσεις Ισότητας. (μεταξύ φύλων, ηλικιών, φυλών, κουλτούρας και κοινωνικών τάξεων.) και Αλληλεγγύης, όπου η αμοιβαία βοήθεια εξαλείφει την ανασφάλεια και την ανθρώπινη μοναξιά. και ταυτόχρονα δεν παράγει μάζες πανομοιότυπες στη σκέψη που χρειάζονται προστατευτισμούς κρατικούς ή πατερναλιστικούς. Το Ελεύθερο Σχολείο εφαρμόζει και χρησιμοποιεί την ατομική και συλλογική Ελευθερία πάνω στη βάση της λήψης ευθυνών σύμφωνα με τις δυνατότητες του κάθε ανθρώπου. Υπερασπίζεται και καθιερώνει τη Δικαιοσύνη την οποία θεωρεί ως «συνεισφορά του καθενός και καθεμίας σύμφωνα με τις δυνατότητές του-της προς τον καθένα και την καθεμία σύμφωνα με τις ανάγκες του-της». Η Δημιουργικότητα λειτουργεί ως αναζήτηση νέων τρόπων ζωής και κοινωνικής οργάνωσης, η αυτοδιαχείριση ως εναλλακτική στην ιεραρχία και η συνέλευση ως αποφασιστικό και συμβουλευτικό όργανο για κάθε τι που αφορά τη συλλογικότητα. Ο τελικός σκοπός

είναι η αναζήτηση του αυτοκαθορισμού και της ευτυχίας.

Η εκπαίδευση, η οποία είναι η επιστήμη και η τέχνη που μας διευκολύνει να μάθουμε να ζούμε ανθρώπινα, έχει μετατραπεί σε ένα όργανο χειραγώγησης που εύκολα απανθρωποποιεί τους ανθρώπους. Με δεδομένο ότι σήμερα μπορούμε να μάθουμε για τα πάντα, αλλά όχι για το πώς να ζήσουμε – το οποίο πιστεύουμε είναι η πιο δύσκολη υπόθεση και η μόνη που βαδίζει με σκοπό τη μέγιστη δυνατή ελευθερία και ευτυχία – οι θεμελιώδεις στόχοι που τίθενται είναι:

- Μια θεμελιώδης αλλαγή στη δομή της παραδοσιακής οικογένειας
- Σεξουαλική ελευθερία των παιδιών, των εφήβων και των νέων
- Απελευθέρωση της γυναίκας
- Προσωπική αυτονομία, νοητική και συναισθηματική
- Ατομική και συλλογική ελευθερία
- Οικονομική αυτοδιαχείριση και αυτοδιαχείριση της ζωής
- Υπευθυνότητα και αναζήτηση δημιουργικής εργασίας
- Σχέσεις βασισμένες στον διάλογο
- Εξάλειψη των βίαιων και ανταγωνιστικών σχέσεων

Σε αυτή τη δική μας ιστορική στιγμή, γνωρίζουμε πως η αναρχία είναι η μόνη ζωντανή ουτοπία που έχει απομείνει και πως ο κόσμος για να συνεχίζει να προοδεύει χρειάζεται μια ουτοπία. Όμως, αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να αρχίσουμε να την χτίζουμε από τα κάτω, σιγά-σιγά αντί να καταναλώνουμε την ενέργεια μας σε αγώνες που δεν πρόκειται να κερδίσουμε.

Η εξουσία, το γνωρίζουμε, μας κάνει εξαρτημένους και μας δίνει ασφάλεια, για αυτό είναι τόσο αποτελεσματική και αποδεκτή. Η ελευθερία μας γεννά φόβο και ανασφάλεια, η οποία όμως αντικαθίσταται από την συλλογική αλληλεγγύη, την αμοιβαία βοήθεια.

Για να αγαπήσουμε την ελευθερία πρέπει να μάθουμε να την ασκούμε, πρέπει να μάθουμε να την κατανοούμε, πρέπει να μάθουμε... Όπως όλα στο ανθρώπινο είδος, το να είσαι ελεύθερος-η μαθαίνεται, δεν γίνεσαι ελεύθερος-η αυθόρμητα, όπως δεν γίνεσαι γνώστης αυθόρμητα, όπως δεν γίνεσαι τίποτα σε αυτό το κόσμο αν δεν το μάθεις.

Ο τρόπος ή το εργαλείο για να μπορέσουμε να φτάσουμε σε μια κοινωνία πιο δίκαιη και ελεύθερη είναι ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ, και λέμε "διάλογος" γιατί κάνουμε το λάθος να νομίζουμε πως το να μιλάμε και μόνο σημαίνει διάλογο, όταν στις περισσότερες περιπτώσεις το να μιλάμε είναι μια πράξη εξουσίας και επιβολής. Διάλογος σημαίνει να βάζεις τον εαυτό σου στην οπτική του-της άλλου-ης, να ακούς, να καταλαβαίνεις, να στοχάζεσαι και να αναλύεις και ταυτόχρονα να είσαι ανοιχτός σε αλλαγές, σε διορθώσεις

και στο να φτάσεις σε ελεύθερες συμφωνίες. Αλλά και στην περίπτωση αποκλίσεων, να σέβεσαι τις επιλογές των άλλων και να επιτρέπεις χωρίς να ασκείς βία σε κάθε ανθρώπινη ομάδα να πραγματοποιεί αυτό που πιστεύει, χωρίς πιέσεις και καταναγκασμούς, χωρίς δόγματα και απόλυτες αλήθειες.

Σε αντίθεση με την καθιερωμένη από τις εξουσίες άποψη πως μαθαίνεις μόνο με ένα τρόπο, μέσω καθιερωμένων προγραμμάτων, εμείς πιστεύουμε πως μαθαίνεις να ζεις ζώντας, να μιλάς μιλώντας, να σκέφτεσαι όντας σκεπτόμενος, να καταλαβαίνεις προσπαθώντας να καταλάβεις κτλ.

Οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν τα παιδιά ισχύουν γιατί αναγνωρίζουν πως αυτός που δεν ανταποκρίνεται στις δεσμεύσεις του δεν είναι ελεύθερος και έτσι καταβάλλουν προσπάθεια στον τομέα των αξιών, της εργασίας και της ειρηνικής και αλληλέγγυας συμβίωσης (ακολουθεί παράδειγμα κειμένου δεσμεύσεων). Η διαδικασία εισάγει την ιδέα πως όποιος δεν είναι υπεύθυνος δεν είναι ελεύθερος – γι' αυτό οι περισσότεροι επιλέγουν να είναι «mandados» (δηλαδή να δέχονται εντολές), αντί να αυτοδιαχειρίζονται τη ζωή τους».

Ελευθεριακή παιδαγωγική και κοινωνική επανάσταση

«Οι αναρχικοί ποτέ δεν εμπιστεύονταν τις γρήγορες και βίαιες επαναστάσεις. Η επανάσταση έπρεπε να αρχίσει από τα κάτω, προετοιμάζοντας τα άτομα να ζήσουν με διαφορετικό τρόπο, ακολουθώντας σ' αυτή την κοινωνία άλλες, ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ σχέσεις. Δημιουργώντας άτομα ενήμερα για τα κακώς κείμενα της κοινωνίας και ικανά να αρχίσουν τον αγώνα για μια καλύτερη κοινωνία.

Για το λόγο αυτό έπρεπε να δημιουργηθούν άτομα ικανά να αποφασίζουν για τον εαυτό τους και αλληλέγγυα με τους υπόλοιπους.

Με αφετηρία το παράδειγμα του Φερρέρ υ Γκουάρδια και του Μοντέρνου Σχολείου του, οι διαδικασίες της εκπαιδευτικής και πολιτιστικής πραγμάτωσης των διαφόρων αναρχοσυνδικαλιστών περιελάμβαναν συνήθως ανάμεσα στους στόχους τους, το άνοιγμα ενός κέντρου ορθολογιστικής διδασκαλίας. Αυτό το πλάνο βρίσκεται επίσημη υποστήριξη στα διάφορα συνέδρια της CNT. Στο ιδρυτικό συνέδριο της Βαρκελώνης το 1910 συμπεριελήφθη στο θέμα 10 «η αναγκαιότητα της ίδρυσης σχολείων μέσα στα εργατικά συνδικάτα». Στο συνέδριο της Κομέντια της Μαδρίτης το 1919, γίνεται επίσης αναφορά στην ορθολογιστική διδασκαλία, στη οποία μεταξύ των άλλων προτείνεται ότι: «θα ήταν ενδεδειγμένο εκείνα τα συνδικάτα που έχουν τις δυνατότητες και τα μέσα να συμβάλλουν άμεσα στην ίδρυση τέτοιων σχολείων».

Στο «Ομοσπονδιακό Σχέδιο του Ελευθεριακού Κομμουνισμού» που έλαβε χώρα στο συνέδριο της Σαραγόσα το 1936, κάτω από την επιγραφή «Από την παιδαγωγική, στην τέχνη, την επιστήμη και τον ελεύθερο πειραματισμό»

υποστηρίζεται μια ελεύθερη διδασκαλία, επιστημονική και ισότιμη και για τα δύο φύλα, που χαρακτηρίζεται από όλα τα βασικά στοιχεία για την εξάσκηση της χωρίς να έχει σημασία με ποιον κλάδο της παραγωγικής διαδικασίας και της ανθρώπινης γνώσης συνδέεται. Η Μόρφωση με αυτή την αντίληψη θα είναι πιο σταθερό υπόβαθρο για την ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ».

Αντί Επιλόγου

Το «Paideia», όπως και άλλα ελευθεριακά σχολεία, είναι ζωντανό και υπαρκτό χώρο που δείχνουν πως τα προτάγματα και οι προτάσεις μας για την κοινωνική οργάνωση δεν είναι κάποιες ουτοπικές, ασαφείς διακηρύξεις, αλλά μπορούν να πάρουν σάρκα και οστά ακόμα και σήμερα, σε ένα τόσο εχθρικό περιβάλλον. Είναι τόποι όπου και εμείς οι ίδιοι μπορούμε να κατανοήσουμε βαθύτερα, και να αγγίξουμε τον κόσμο για τον οποίο παλεύουμε. Είναι εργαστήρια συνεχούς πειραματισμού, από όπου μπορούμε να μάθουμε λίγο περισσότερο τί είναι η ελευθερία (ατομική και συλλογική), τί είναι ο διάλογος, πώς να συμβιώνουμε χωρίς βία, τί είναι η οριζόντια συνέλευση κ.α.

Η κυρίαρχη εκπαίδευση αποτελούσε και αποτελεί ίσως το σημαντικότερο μηχανισμό ελέγχου, χειραγώγησης και δημιουργίας πειθήνιων προσωπικοτήτων μέσα από μια νεκρή διαδικασία που γεμίζει τους ανθρώπους με φοβίες, άγχη και τους κάνει ανταγωνιστικούς. Από την άλλη, όταν κομμάτια της κοινωνίας παίρνουν την εκπαίδευση στα χέρια τους από τα κάτω, δημιουργούν διαδικασίες ζωντανές που κάνουν τους ανθρώπους που συμμετέχουν σ' αυτές πιο ελεύθερους και ευτυχισμένους και συμβάλλουν στη κοινωνική αλλαγή. Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στα Ζαπατιστικά σχολεία, στα αυτοοργανωμένα σχολεία ιθαγενικών και αγροτικών κινημάτων στον κόσμο (π.χ. του MST στην Βραζιλία και του NBA στην Ινδία) σε εργαστήρια και μαθήματα σε αυτοδιαχειριζόμενους χώρους και καταλήψεις, σε παιδικά στέκια και σε σχολεία όπως το Paid-eia. Ειδικότερα σε συνθήκες χρεωκοπίας του πολιτικού και οικονομικού συστήματος αποκτά ιδιαίτερη σημασία η ανάπτυξη ανταγωνιστικών δομών στις κυρίαρχες, που να προτάσσουν την αυτοδιαχείριση και προετοιμάζουν και να αποδεικνύουν στην πράξη την προοπτική μιας άλλης κοινωνικής οργάνωσης.

(Το κείμενο είναι από την αντιεξουσιαστική εφημερίδα της Κρήτης, 'Απάτρις,' και ανατυπώθηκε για τους σκοπούς του Σκαπούλα Φεστ, και συγκεκριμένα για τη συζήτηση γύρω από την ελευθεριακή εκπαίδευση.)

Μαθητική Ομάδα Σκαπούλα
skapoula.espinblogs.net
Σεπτέμβρης 2011